

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
MÜTERCİM – TERCÜMANLIK BÖLÜMÜ

Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi

Journal of Translation Studies

Revue de Traduction et d'Interprétation

Zeitschrift für Übersetzungswissenschaft

Özel Sayı, Yıl 2016

ISSN 1301 - 4145

YAYININ ADI	ÇEVİRİBİLİM VE UYGULAMALARI DERGİSİ
YIL	2016 SAYI ÖZEL SAYI AY AĞUSTOS
YAYIN SAHİBİNİN ADI	Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü adına Araş. Gör. Cihan ALAN
SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ	Araş. Gör. Cihan ALAN
ÖZEL SAYI EDİTÖRÜ	Öğr. Gör. Dr. Sinem SANCAKTAROĞLU BOZKURT
YAYIN YÖNETİM YERİ	Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü TR-06800 Beytepe / ANKARA
YAYIN YÖNETİM YERİ TEL.	+90 (312) 297 83 75
İNTERNET ADRESİ	http://www.ceviribilim.hacettepe.edu.tr
E-POSTA ADRESİ	ceviribilim@hacettepe.edu.tr
YAYIN DİLİ	Türkçe, İngilizce, Fransızca ve Almanca
YAYIN TÜRÜ	Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi bilimsel ve hakemli bir dergi olup yılda bir kez yayımlanmakta ve MLA (Modern Language Association of America) tarafından dizinlenmektedir. Yazıların sorumluluğu yazarlara aittir. Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi yerel süreli bir yayındır
YAYINLANMA BİÇİMİ	Yılda bir kez
BASIMCININ ADI	Kukla Kırtasiye Bilgisayar ve Malzemeleri Tic. Ltd. Şti.
BASIMCININ TEL.	0 (312) 227 00 73
BASIM TARİHİ / YERİ	15 AĞUSTOS 2016 / ANKARA
ISSN	1301 - 4145

Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi

Her hakkı saklıdır. Bu dergide bulunan yazılar tamamen ya da kısmen yayın kurulundan veya H.Ü. Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nden izin alınmaksızın hiçbir biçimde çoğaltılamaz, basılıp yayınlanamaz.

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Ayfer Altay

Prof. Dr. Asalet Erten

Yrd. Doç. Dr. Elif Ersözlü

Yrd. Doç. Dr. Hilal Erkazancı Durmuş

Araş. Gör. Cihan Alan

Danışma Kurulu / Advisory Board

Berrin Aksoy

Nilüfer Demirkan-Jones

Thierry Grass

Basil Hatim

Hannelore Lee Jahnke

Yvette van Quickelberghe

Christina Schäffner

Harald Scheel

Pietro Schenone

Klaus-Dirk Schmitz

Gideon Toury

(Atılım University)

(University of Essex)

(Université de Strasbourg)

(American University of Sharjah)

(University of Geneva)

(Ins. Libre Marie Haps)

(Aston University)

(Universität Leibzig)

(Fondazione Milano)

(Fachhochschule Köln)

(Tel Aviv University)

Yaşar Kemal, Elif Şafak ve Orhan Pamuk Örneklerinde Kültürel Temsil Aracı Olarak Edebiyat Çevirisi ve Süreç Normları*

Literary Translation as a Means of Cultural Representation in the Cases of Yaşar Kemal, Orhan Pamuk and Elif Şafak and Translational Norms

Aslı Selcen ASLAN**, Duygu SEYMEN***

** Öğretim Görevlisi Doktor, Yaşar Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, asli.selcen@yasar.edu.tr

*** Öğretim Görevlisi, Yaşar Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, duygu.seymen@yasar.edu.tr

ÖZET

Günümüz çeviribilim yaklaşımları çeviriyi sosyal, kültürel ve siyasal etkenlerin kuşattığı bir eylem olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla, çeviri ediminin kültür bağımlı iletişimsel bir aktarım süreci olduğu söylenebilir. Bu sürecin sonucunda, bir kültüre ait ürünler başka bir kültür ortamında konumlanır. Ürünün alınması erek okuyucunun beklentisi doğrultusunda şekillenirken, kaynak kültüre ait öğeler de bir şekilde erek kutba ulaşır. Diğer bir deyişle, çeviri kültürel bir temsil aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir topluma özgü kültürel değerleri içinde barındıran edebiyat alanındaki eserler, çeviri yoluyla farklı bir dilde yeniden var olur ve üretildiği kültürü orada temsil eder. Her eserin çeviri süreci kendine özgüdür ve söz konusu süreçte farklı aktörler farklı yönlendirici roller üstlenebilir. Bu süreç edebiyat çevirisi için düşünüldüğünde, yönlendiren kimi zaman yazarın kendisi kimi zaman da eserin çevirmeni olabilmektedir. Öte yandan, gerek kaynak metnin ait olduğu gerekse erek metin olarak içinde yer alacağı sosyal ve kültürel ortam da süreci yönlendiren unsurlar arasındadır. Bu çalışmanın amacı, Türk kültürünün edebiyat çevirisi yoluyla farklı bir kültürde temsil eden, yurtdışında çeviri eserleri en çok tanınan Türk yazarları olmaları açısından Yaşar Kemal, Elif Şafak ve Orhan Pamuk'un eserlerinin üretim ve çeviri süreçlerini, çeviriyi kültürel kimlik, alımlama, sosyal güç unsurları ve ideoloji gibi metin dışı unsurlar çerçevesinde ele alan yaklaşımlar doğrultusunda değerlendirmektir. Çalışmanın ilk bölümünde, edebiyat çevirisinin bir kültürü temsil etme rolü irdelenecek ve çalışma kapsamında belirlenen yazarların kaynak kültür edebiyat dizgesindeki konumları ele alınacaktır. Daha sonra, sözü edilen yazarların ve eserlerinin farklı kültürlerde tanınırlığının altında yatan olası nedenler çeviri süreçleri bağlamında ele alınarak bu süreçleri kuşatan farklı aktörler ve normlar incelenecektir. Sonuç olarak, çevirinin bir kültürü temsil etme rolü sosyal ve kültürel bağlamda irdelenecektir.

Anahtar Sözcükler

Edebiyat çevirisi, kültür temsili, çeviri süreci, norm, çeviri politikası

* Bu çalışma, 15-16 Ekim 2015 tarihinde Hacettepe Üniversitesi'nde (Ankara) düzenlenen Dışa Açılım Aracı Olarak Çeviriye Kuramsal ve Uygulamalı Yaklaşımlar: Türk Kültürünün Çeviri Yoluyla Temsili Sempozyumunda sunulan, "Yaşar Kemal, Elif Şafak ve Orhan Pamuk Örneklerinde Kültürel Temsil Aracı Olarak Edebiyat Çevirisi ve Süreç Normları" başlıklı bildirisinin makaleye dönüştürülmüş hâlidir.

ABSTRACT

Contemporary approaches in translation studies describe translation as an action covered by social, cultural and political factors. Therefore, translation is a culture-bound communicative transfer process. As a result of this process, a product of a culture is positioned in another cultural system. Reception of a product is determined by the expectations of the target reader, whereas the source culture factors are transferred to the target pole. In other words, translation appears as means of cultural representation. Literary works involving cultural values of a society re-exist in another language through translation and represent its culture of origin. Every translation process is unique and each process may require different actors in different governing positions. When it is considered for literary translation, the governing actor may be the author herself/himself or the translator. On the other hand, social and cultural settings of both the source text and the target text are also governing factors of a translation process. The aim of this paper is to analyze the production and the translation processes of the works of internationally known Turkish writers Yaşar Kemal, Orhan Pamuk and Elif Şafak in the framework of descriptive and socio-cultural approaches. In this context, their works are described as examples of cultural representation through literary translation. The first part of this paper deals with the role of literary translation as a means of cultural representation and the positions of the above-mentioned writers in the literary system of the source culture. Then, the motives of their national and international recognition are discussed in terms of translation processes and the actors and norms involved in these processes. The conclusion part sets forth the role of translation as a means of cultural representation as part of translation studies.

Keywords

Literary translation, representation of culture, translation process, norm, translation policy

Giriş

Duygu ve düşüncelerin ifade aracı olan dil, toplumu bir arada tutan en önemli unsurlardan biri olarak, aynı zamanda o topluma ait kültürün temsilcisidir. Dil, kültürün en kapsayıcı bileşenidir. Bir toplumun yaşam ve algılayış biçimlerine ait unsurlar dil ile somutlaştırılır. Dil-kültür etkileşimi konusunda Nermin Uygur, kültürü "insanın ortaya koyduğu, içinde insanın olduğu tüm gerçeklik" (2013, s. 18) olarak tanımlarken, bu gerçekliğin içinde duygu ve düşünceleri aktarma aracı olan dili, kültürün en önemli bileşeni olarak kabul etmektedir. Mehmet Kaplan ise, dili duygu ve düşüncenin kabı olarak nitelendirmektedir. Bir milletin bütün duygu ve düşünce hazinesi, diğer bir deyişle kültürü, dil kabına dökülür ve yazıyla veya sözle aktarılır (2003, s. 151). Sözü edilen aktarma işlevi iki yönlü ele alınabilir. Dil, ilkin parçası olduğu toplumun kültürünü ifade görevi üstlenir. Diğer yönüyle, bir toplumun kültürünü farklı toplumlara tanıtmaya yarar.

Her iki işlevin görünür hale geldiği alanlardan birisi de edebiyattır. Dil ve kültürün iç içeliği, kültür ve edebiyat ilişkisinde de gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, edebiyat kültürün nesilden nesile ve toplumdan topluma aktarılmasını sağlar. Söz konusu geçişliliği Ali Göçer şöyle açıklamaktadır:

Dil, edebiyat eserleri aracılığıyla ait olduğu milletin kültürünü yansıtarak hem o milletin fertleri arasında hem de diğer milletlerin bireyleri arasında tanınmasına, kabul görmesine,

yaygınlaşmasına kapı aralar. Bu bir bakıma yatay ve dikey hareketliliği sağlar ve dil kültür taşıyıcısı olarak bir yönden geniş bir yelpazede yaşam tarzına yön verirken bir yandan da kuşaklar arası geçişi sağlama işlevini yerine getirir (2012, s. 56).

Farklı dilleri konuşan bireyler arasındaki iletişim aracı olan çeviri¹, yukarıda sözü edilen dil-kültür bağlantısı çerçevesinde aynı zamanda kültürel bir aktarımdır. Bir başka deyişle, çeviri bir kültürün farklı bir kültürde temsilidir. Kültürel aktarımın en yoğun olduğu alanlardan biri olan edebiyat, toplumsal ve kültürel öğelerin kuşattığı metinlerden oluşan bir dizgedir. Bu durumda, edebiyat çevirisi birey ve toplumu kuşatan kültür katmanlarının farklı bir coğrafyada, dilde ve kültürde var olmasını ve tanınmasını sağlayan bir edim olarak ele alınabilir.

Yaşar Kemal, Orhan Pamuk ve Elif Şafak Türk kültürünü edebiyat çevirisi yoluyla yurtdışında temsil eden tanınmış yazarlarımızdır. Çalışmanın amacı, söz konusu yazarların çeviri eserlerinin üretim ve çeviri süreçlerini ele alarak, çeviriyi kültürel kimlik, alımlama, sosyal güç unsurları ve ideoloji gibi metin dışı unsurlar çerçevesinde ele alan yaklaşımlar doğrultusunda değerlendirmektir.

Bu çalışmada, edebiyat çevirisi kültür bağımlı iletişimsel bir aktarım aracı olarak değerlendirilmiş ve Türk kültürünün edebiyat çevirisi aracılığıyla yabancı kültürlerde temsili Yaşar Kemal, Orhan Pamuk ve Elif Şafak çevirileri üzerinden irdelenmiştir. Çalışma, çeviri süreçlerini ve çeviri ürünlerinin yabancı kültürdeki konumunu yönlendiren normlar çerçevesinde hazırlanmıştır. Sözü edilen yazarlara ait eserlerin çevirilerinin erek dizgedeki temsil gücünü ve kabul görme sebeplerini tartışmak amaçlanmıştır. Bu tartışma, çeviri sürecini yönlendiren normlar ve yazarların kültürel kimlikleri ve çeviri sürecindeki konumları eksenlerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kuramsal çerçevesi, çeviri sürecinde norm kavramını değerlendiren Gideon Toury'nin ve Theo Hermans'ın, ideoloji ve güç unsurları kavramlarını değerlendiren André Lefevere ve Lawrence Venuti'nin ve çeviri sosyolojisi alanında Andrew Chesterman'ın ve Michaela Wolf'un görüşleriyle oluşturulmuştur.

1. Kültür Aktarım Aracı Olarak Edebiyat Çevirisine Çeviribilimsel Bir Üst Bakış

Edebiyat çevirisi normların yönlendirdiği bir etkinlik olarak düşünüldüğünde, Toury'nin Betimleyici Çeviri Çalışmaları çerçevesinde yapmış olduğu süreç öncesi ve çeviri süreci normları sınıflandırmasından yararlanılabilir. Süreç öncesi normlar kapsamında yer alan 'çeviri politikası' bu çalışmaya konu olan yazarlara ait eserlerin çeviri süreçlerinde irdelenebilecek bir etkidir. Toury, çeviri politikasını şu şekilde açıklamaktadır:

1 Çeviri aynı toplum içindeki farklı dil düzlemleri arasında da bir iletişim aracıdır. Ancak, burada dillerarası aktarım olarak ele alınmıştır.

Çeviri politikası, belirli bir zamanda belirli bir kültüre veya dile çeviri yoluyla aktarılan metin türlerinin hatta bir tek metnin seçimini yönlendiren etkenleri kapsamaktadır. Bu seçim rastgele bir seçim değilse, çeviri politikasının varlığı söz konusudur. Metin türleri (örn. edebi-edebi olmayan metinler) ya da temsilciler ve bünyelerindeki gruplar (örn. farklı yayınevleri) söz konusu olduğunda, elbette farklı alt gruplara farklı politikalar uygulanabilir² (1995, s. 58).

Sözü edilen çeviri politikası kapsamında, bir edebiyat dizgesinde çevrilecek eserlerin seçiminde erek kültür beklentileri, yazarların kendi kültürleri ve edebiyat dizgelerindeki konumları önemlidir. Dolayısıyla, erek edebiyat dizgesine yön veren güçlerin beklentileri ve talepleri hangi yazarın hangi eserin çevrileceğinin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Öte yandan, erek kültürün kaynak kültüre bakış açısı, kaynak kültüre ilişkin izlenimleri ve bu izlenimlerin doğurduğu önyargılar da eser seçimini yönlendirebilmektedir. Heinz Göhring'in de belirttiği gibi "yabancı kültürde yaşayan bireylerin beklentilerine yönelik bir davranış biçimini sergilemek kültürlerarası iletişimin sağlanması için gereklidir" (akt. Erüz, 2001, s. 39). Örneğin, Batı kültürünün Doğu kültürünü algılayışı, Batı penceresinden görülen veya görülmek istenen şekliyle Doğu kültürünün izlerini taşıyan eserlerin tercih edilmesine neden olabilmektedir. Batı'nın Doğu'yu tepeden izleyen, yargılayan, sorgulayan bir yaklaşım sergilediği görüşünün bu tercihte etkili olduğu söylenebilir (krş. Said, 1977, s. 109).

Bu bağlamda, süreç öncesi normlar, çevrilecek metnin seçimini ve çeviride karar alma süreçlerini etkileyici özellik taşımaktadır. Çevirinin gerçekleşmesi, teknolojik olanaklar ve coğrafi etkenler gibi fiziksel koşulların yanı sıra, sosyal, politik, kültürel ve ideolojik açıdan süreç aktörlerinin talebi, teşviki ya da iznine bağlıdır (Hermans, 1996, s. 26). Diğer bir deyişle, kaynak metin seçimini, metnin aktarım şeklini ve sürecini belirleyen kişi, kurum ve kuruluşlar sürecin ilerleyişini de belirlemektedir. Bu aktör kimi zaman çevirmen, kimi zaman yayınevi, kimi zaman editör, kimi zaman da yazarın kendisi olabilmektedir.

Dolayısıyla, çevirinin sosyal bir olgu olduğu görüşü doğrultusunda, eyleme dâhil olan unsurların bütünsel bir bakışla değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Nihayetinde, çeviri çevirmenlerin, eleştirmelerin ve yayınevleri gibi kurumların söz sahibi olduğu sosyal bir taleptir. Çevirinin dinamikleri bu aracı aktörlerin alımlama şekillerine bağlıdır (Heilbron ve Sapiro, 2007, s. 93).

Çevirinin diller arası aktarımı aşan bu çok yönlü doğası ile ilgili olarak Chesterman çeviri ediminin; a) kültürel bağlam, b) sosyal bağlam ve c) bilişsel bağlam içinde değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Kültürel bağlam değerler, ideolojiler ve gelenekleri kapsarken, sosyal bağlam insanlar (özellikle çevirmenler), kurumlar ve bunların gözlemlenebilir davranışları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bilişsel bağlam ise karar alma mekanizmaları ve zihinsel süreçlerle ilgilidir (2006, s.11). Bu üç boyutlu yapı içinde gerçekleşen çeviri eyleminde, sürece dâhil olan aktörler eylemi istenilen şekilde

2 Bu çalışmadaki çeviriler tarafımızdan yapılmıştır.

sonuçlandırma hedefiyle işbirliği içinde hareket ederler. Bu durumda çeviri, sosyal bir işleyişi olan kurumsallaşmış bir sistem olarak tanımlanabilir (a.g.y.).

Bu nedenle, çeviri sürecini başlatan, sürdüren, etkileyen, katkıda bulunan ve sonlandıran tüm unsurları kuşatan sosyal, kültürel ve ideolojik ortamın irdelenmesi uygun olacaktır. Çeviri ürününü sosyal bağlam içinde değerlendiren Wolf, çeviri edimini tüm aşamalarında bir sosyal dizgeye ait bireyler tarafından yürütülen bir eylem olarak nitelemektedir. Bu süreçte, kaynak eserin seçimi, üretimi ve bununla doğrudan ilişkili olarak çeviri kararları ve çevirinin dağıtılması sosyal dizge içindeki kuruluşlarla doğrudan bağlantılıdır (2007, s. 1, krş. Chesterman, 2007, s. 172-173). Söz konusu kuruluşlar kadar seçilen kaynak metnin alanı da sürecin şekillendirilmesinde etkili olabilmektedir. Edebiyat metinlerinin kültür aktarımındaki gücü düşünüldüğünde, bu metinlere özgü metinsel öğelerin de çeviri politikalarında önemli olduğu söylenebilir.

Bu noktada, erek dizge kendine özgü bir işleyişi olan sosyal bir ortam olarak ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde Lefevre, bu dizgeyi kontrol eden kişi ya da kurumların varlığına dikkat çekmektedir. Bunlar, edebiyat dizgesi içindeki veya dışındaki hamiler olabilir (1992, s. 14-16). Venuti ise bu dizgeden söz ederken, süreci yönlendiren grupları veya kurumları yayın endüstrisi adı altında bir bütün olarak ele almaktadır. Bu endüstride yer alan yayınevleri ve editörler, pazarlama ve satış temsilcileri, eleştirmenler çeviri eserlerin seçimini ve erek dizgedeki kabulünü yönlendirmektedir. Hatta eleştirmenlerin yorumları erek okurun metni nasıl alımlayacağı üzerinde bir dereceye kadar etkili olabilmektedir (1992, s. 4-5). Şüphesiz, burada sözü edilen dizgenin oluşmasında etkili olan bazı koşullar da bulunmaktadır. Bu koşullar, erek kültür okurunun alışkanlıklarını, kültürünü, beklentilerini, çevirmeni ve yazarı kuşatan kültür katmanlarını, çevirmenin ve yazarın erek kültürü ve kaynak kültürü alımlama biçimini ve tüm bu etmenler üzerindeki uzman görüşlerini içermektedir (Vermeer, 1996, s. 14).

Somutlaştırmak gerekirse, edebiyat alanında erek okurun artalanının, alışkanlıklarının, eserden beklentilerinin ve farklı kültürleri nasıl alımladıklarının edebiyat çevirisi endüstrisinde etkili olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak, kaynak edebiyat dizgesinde bu beklentileri karşılayacak konuları işleyen, dile getiren veya bu yönde duruş sergilediği düşünülen yazarlar ve eserleri tercih sebebi olabilmektedir. Bu eserlerin çevirilerinin tanınması, yukarıda sözü edilen dizgenin bir parçası olan eleştirmenler, akademisyenler ve piyasada söz sahibi aktörler tarafından gündeme getirilmesi ölçüsünde gerçekleşmektedir. Bu nedenle, edebi metnin erek kültürde kabul görmesinin ve tanınmasının, iyi bir iletişim ağının kurulmasıyla mümkün olduğu ileri sürülebilir.

Yazınının bundan sonraki bölümü açıklanan kuramsal yaklaşımlar ve kavramlar çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu bağlamda, Türk edebiyatının çeviri yoluyla yabancı kültürlerde temsili söz konusu olduğunda öne çıkan isimler olan Yaşar Kemal, Orhan Pamuk ve Elif Şafak incelenecektir.

2. Türk Kültürünün Temsilinde Yaşar Kemal Çevirileri

İlk olarak, 2015 yılının Şubat ayında kaybettiğimiz Türk edebiyatının en önemli isimlerinden Yaşar Kemal'in yazar kimliği ve eserlerinin çeviri süreci irdelenecektir.

Yaşar Kemal'in uluslararası tanınırlığı, buna bağlı olarak Türk kültürünü dışarıda temsil etmedeki rolünde çok kültürlü bir ortamda geçirmiş olduğu çocukluğunun etkili olduğu söylenebilir. Bir Türkmen köyünde büyümüş Kürt kökenli olan yazar sıklıkla kültür ve dil çeşitliliğinin dünyanın en büyük zenginliği olduğunu belirtmiş ve bu zenginliğin korunmasının gelecek nesillerin refahı için son derece önemli olduğunu vurgulamıştır³. Eserlerinde Anadolu coğrafyasını kültürel bileşenleriyle anlatan, Anadolu halkının yaşamını tüm gerçekliğiyle betimleyen Kemal, bu yönüyle Anadolu halkının yaşadığı sıkıntıları eserlerinde dile getirerek bu konulara dikkat çekmiştir. Siyasi duruşu ve yazıları nedeniyle birçok kez yargılanmıştır.

Yaşar Kemal'in eserleri 40'ı aşkın dile çevrilmiştir. Bu eserlerle tanınması sonrasında birçok uluslararası ödüle layık bulunmuştur. Geçmiş dönemlerde Türkiye'de eserlerinin basımı ve dağıtımı konusunda siyasi görüşleri nedeniyle baskı gören bir yazarın yurt dışında eserleri en çok çevrilen Türk yazarlarının başında gelmesi ve bu çevirilerle birçok ödül alması erek kültür beklentileriyle şekillenen bir çeviri politikasını işaret etmektedir. Erek kültür beklentisini açıklamak gerekirse, Doğu kültüründe özellikle demokrasi ve insan hakları konusunda yaşanan sorunları dile getiren eserlerin Batı dünyasında ilgi çektiği söylenebilir. Erek okuru batılı okur olarak kabul edersek, bu kitlenin doğuya ilişkin izlenimlerinde siyasi ve toplumsal sorunlar yer aldığından, Kemal'in eserlerinde işlediği konuların ve söylemlerinin erek okur beklentisiyle örtüştüğü görülmektedir.

Öte yandan, Kemal'in birçok yerde dile getirdiği gibi bir toplumdaki farklı kültürlerin korunması ve her topluluğun anadilini kullanma özgürlüğünün sağlanması gerekliliği, son dönemlerde özellikle Avrupa'da vurgulanan azınlık haklarının ve kültürel çeşitliliğin korunması anlayışıyla aynı doğrultudadır. Bununla birlikte, yukarıdaki açıklamalardan Yaşar Kemal'in anlatım gücünün ve dili kullanma ustalığının başarısında oynadığı rolün göz ardı edildiği sonucu çıkarılmamalıdır.

Bu noktada ele alınması gereken bir başka unsur, Yaşar Kemal'in eserlerinin Türk kültürünü temsilinde çevirmenin rolüdür. Kemal'in birçok eserini İngilizceye çeviren eşi Tilda Kemal'dir⁴. Yahudi bir aileden gelen, II. Abdülhamit'in baştabibi Jak Mandil Paşa'nın torunu olan Tilda Kemal, İspanyolca, Fransızca ve İngilizceye hâkim olmasının yanı sıra Türk kültürünü ve farklı birçok kültürü iyi tanıyan bir çevirmendi⁵. Çevirmen olarak çok dilli ve çok kültürlü kimliği ve uzman konumunda çeviri süreçlerini başarıyla yönetmesi, eserlerin erek kültürde beğeniyle okunmasına büyük katkı sağlamıştır. Çeviriyi kültürlerarası bir aktarım olarak değerlendirdiğimizde, kaynak ve erek kültür normlarını iyi tanıyan bir çevirmen olan Tilda Kemal'in başarısı anlaşılabilir. Ayşe Banu Karadağ'ın "çevirmenin bakış açısı kaynak metnin algılanmasında, alıcı kitlenin bakış açısı ise erek metnin değerlendirilmesinde önemli rol oynar" (2004, s. 97) ifadesi, Tilda Kemal örneğinde çevirmenin kaynak ve erek kültür arasında kurduğu dengenin önemini ve bu

3 <http://www.ekonomikdurum.com/haber/yasar-kemal-artik-otelerde/5654/>
<https://www.youtube.com/watch?v=4SduHE4nIS8> (Kültür ve Sanat Ödülleri-2012) erişim tarihi: 02.10.2015

4 Bu çalışmada, Tilda Kemal çevirileri, çeviri kararlarını da içine alan çeviri süreci normları bağlamında ele alınmıştır. Bu nedenle burada tartışılan konu Tilda Kemal çevirilerinin niteliği değildir.

5 <http://www.milliyet.com.tr/2001/01/29/pazar/yazortay.html> erişim tarihi: 28.09.2015

denge sayesinde çevirinin nitelik kazandığı gerçeğini temellendirmektedir. Bu doğrultuda Ortaylı, Tilda Kemal'i anlatırken şu ifadeleri kullanmıştır:

On yedi romanı hiç kimse bu parlaklıkta İngilizceye çeviremezdi. Nitekim Yaşar Kemal'i de başka yazarlarımızı da çevirenler oldu. Ama Yaşar Kemal'in romanları sayısız dildeki onca değişik mütercime rağmen, asıl Tilda Gökçeli'nin kalemi ile dış dünyada hakkı verilerek okundu ve hayranlık kazandı⁶.

Ayrıca, birçok kez Nobel adaylığı bulunan Yaşar Kemal'in 2002 yılındaki Nobel Edebiyat Ödülü adaylığının gerekçesi yaratıcı edebiyat çalışmalarının, dünyayı kavrayan sorumlu aydın tavrıyla iyice perçinlenmesi olarak açıklanmıştır⁷.

Öte yandan, uluslararası alanda göstermiş olduğu başarı ve tanınırlığa rağmen, Yaşar Kemal'in Nobel Edebiyat Ödülü'nü alamamasını erek edebiyat dizgesinde çeviri politikasını yönlendiren baskın güç ilişkilerini iyi kullanamamasına bağlayan görüşler bulunmaktadır. Fransa'da Sorbonne Üniversitesi bünyesinde kültür alanında araştırmacı olarak çalışan Rifat Bali'nin şu ifadesi dikkat çekicidir:

Bu ödüle mazhar olmak için, Batı'nın piyasa koşullarını ve kurallarını çok iyi bilmek ve oyunu o kurallara göre oynamak lazım. Yıllar boyunca Yaşar Kemal'in neden Nobel Ödülü almadığı tartışıldı. Bunu tartışanlar hiçbir zaman neden Yaşar Kemal'in çeviri haklarını bir yazar temsilcisine emanet etmediği ve çevirmen olarak merhum eşi Tilda yerine neden başka birisini seçmediğini sormadılar. 'Yaşar Kemal neden Nobel almadı?' sorusuna verilebilecek birçok cevaptan biri muhtemelen bu iki suale verilebilecek cevaplarda gizli⁸.

Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi, her ne kadar Yaşar Kemal'in eserlerinin çevirisi erek kültürlerde kabul görmüş olsa da, çeviri politikalarını oluşturan normlar gibi, dünya çapında saygınlığı olan Nobel Ödülü seçimlerini yönlendiren belirli normlar bulunmaktadır. Bu noktada, söz konusu normları çözümleyerek, güç unsurlarını doğru yönlendirebilmek önemli olabilmektedir.

3. Türk Kültürünün Temsilinde Orhan Pamuk Çevirileri

İkinci olarak ele alınacak olan yazar Orhan Pamuk'tur. Pamuk, İstanbul'da doğmuş ve eğitim hayatını İstanbul'da tamamlamıştır. 1982'de ilk romanı *Cevdet Bey ve Oğulları*

6 <http://www.milliyet.com.tr/2001/01/29/pazar/yazortay.html> erişim tarihi: 28.09.2015

7 <http://arsiv.ntv.com.tr/news/132658.asp> erişim tarihi: 29.09.2015

8 http://www.rifatbali.com/tr/genel_yazilar/makaleler/orhan_pamuk_ve_nobel_edebiyat_odulu_uzerine.html erişim tarihi: 02.10.2015

yayımlanmıştır. Sonrasında yazdığı eserleri ve çevirileriyle ulusal ve uluslararası birçok ödül almıştır. *Kara Kitap* adlı romanının biyografi bilgilerine göre kitapları 59 dile çevrilmiştir ve bütün dünyada on milyondan fazla satmıştır.

Orhan Pamuk eserlerinin çevirileri çeviri politikası açısından incelendiğinde, söz konusu eserlerin çevrilmesi kararında ve bu çevirilerin kabul görmesinde etkili olduğu düşünülen bazı unsurlar bulunmaktadır. Pamuk, birçok eserlerinde tarih boyunca Türk kültürünün simgesi olmuş, çok kültürlü ve dolayısıyla çok dilli bir şehir olan doğup büyüdüğü İstanbul'u kullanmaktadır. Öte yandan, Türk kültürüne ait motifleri kullandığı roman kurgularının bir Doğu-Batı sentezi içinde olduğu gözlemlenebilir. 17. yüzyılda İstanbul'da Venedikli kölesinden Batı bilimini öğrenmek isteyen Türk efendiye anlatan *Beyaz Kale*'de, aile ilişkileri üzerinden Doğu-Batı uçurumu kurgusunu işleyen *Sessiz Ev*'de, Türkiye'nin modernleşme, yüzünü doğudan batıya çevirme sürecini anlatan *Cevdet Bey ve Oğulları*'nda sözü edilen sentezi görebilmekteyiz.

Batı okuru için, başka bir kültürün batılılaşma isteği ve sürecini o kültürden bir yazarın eserinde görmek ilgi çekici olabilir. Bu noktada, Pamuk konu ve üslup bakımından batı edebiyat geleneğine ve beklentisine uymaktadır. Türkiye'nin gerçekliklerini batıya da içine alan bir kurguyla aktarmaktadır. Yazar, doğudan çok batıda büyük ilgi gören, on üç dile çevrilen kitabı *Beyaz Kale*'nin konusunu "Doğu'nun Batı'yı, Batı'nın Doğu'yu seyretmesi kadar, iki insan iki dost arasındaki arkadaşlığın hikâyesi" olarak açıklamaktadır. Bu bağlamda, eserin konu ve işleyiş bakımından erek okurun beklentilerini daha iyi karşıladığı sonucu çıkarılabilir. Köşe yazarı Osman Ulagay, Pamuk'un başarısını yazarın Batı'yı anlamadaki başarısına bağlamaktadır. Bu başarının sırrı Ulagay'a göre şunlardır:

- Batı'nın yöntemlerini kullandı ama onlara Türkiye'nin, Doğu'nun çelişkilerini anlattı
- Batı'nın edebi çevreleri içinde ve yayın dünyasında kendine iyi bir yer edindi
- Kendi gerçeğiyle yüzleşmede, kendini eleştirmede Batılı gibi davrandı
- Batı'nın düşünce tarzını, duyarlılıklarını, reflekslerini paylaşabildiğini gösterdi⁹

Bunun yanı sıra, yazarın *Kara Kitap* adlı eserinin girişindeki biyografi yazısında yer alan "1990'ların ortasından itibaren Pamuk, insan hakları ve düşünce özgürlüğü konularında yazdığı makalelerle Türkiye devletine karşı eleştirel bir tavır takındı" ifadesi yazarın batı için çekici gelen bir başka yönünü de göstermektedir. Özellikle, Türkiye için hassas ve tartışmalı bir konu olan Ermeni meselesine ilişkin yaptığı açıklamalarla batı dünyasında dikkatleri üzerine çekmiş ve birçok yabancı habere konu olmuştur. Edebi kimliğinin yanı sıra, bu muhalif duruşun uluslararası tanınırlığı üzerinde etkili olduğu ileri sürülebilir.

Öte yandan, erek edebiyat dizgesinde güç unsuru konumunda olan aktörlerle iletişim ağının önemi Orhan Pamuk örneğinde görünür hale gelmektedir. Pamuk'un 2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan ilk Türk yazar olmasını değerlendiren Bali, bu başarının Pamuk'un 'Literary Agent' olarak bilinen yazar temsilcisiyle çalışmasıyla ve doğru kişilerle kurduğu iletişim ağıyla bağlantılı olduğunu ileri sürmektedir. Bali'nin şu açıklaması erek edebiyat dizgesini yönlendiren aktörlerle kurulacak ilişkilerin çeviri eserlerin seçimi ve tanıtılmasındaki önemini vurgulamaktadır:

9 <http://www.milliyet.com.tr/2006/10/15/yazar/ulagay.html> erişim tarihi: 27.09.2015

Kültür Bakanlığı, sadece Türk şair ve yazarlarının yurtdışında ki itibarlı yayınevleri ile ilişki kurmalarını sağlamak üzere, mutlaka ve mutlaka, birkaç yabancı 'literary agent'la anlaşmalar yapmalı ve yabancı yayınevlerinin, bu 'literary agent'lar aracılığı ile Türk yazar ve şairlerine yönelmelerini sağlamalı; Türk yazar ve şairlerinin tanıtılması, haklarında yazılar yazılması, ünlü ve itibarlı dergilerde kapak konusu olmaları, onlar vasıtasıyla mümkün kılınmalıdır.¹⁰

Orhan Pamuk çevirilerinde çevirmenin rolü değerlendirildiğinde, çeviri sürecinde yazarın katkılarını göz önünde bulundurmamak gerekir. Pamuk'un, çeviri eylemini kuşatan çeviri gerçeklerinin farkında bir yazar olduğu söylenebilir. Örneğin, eserlerinin çevirilerine ilişkin gelişmeleri ve değerlendirmeleri takip etmesi ve her iki kültüre de hâkim çevirmen arayışında olması bu farkındalığın birer göstergesidir.

Kendisiyle İngilizce dilinde çalışan Maureen Freely, Türk kültürüyle çocukluğundan bu yana olan tanışıktır ve ailesi hala Türkiye'de yaşamaktadır. Bu bakımından yazarın yukarıda açıklanan beklentilerini karşılayan bir artalana sahip olduğu söylenebilir. Pamuk'un eserlerinin çeviri sürecine ilgili olarak Freely, yazarın çeviri sürecinde çeviri tercihlerine müdahale etmediğini ancak kendisinin açıklamaya ihtiyaç duyduğu noktalarda yardımcı olduğunu ve çeviri sonrası düzeltme sürecinde birlikte çalıştıklarını belirtmektedir. Öte yandan, Türk yazarların yurtiçindeki ve yurtdışındaki konumlarına ve algılanışlarına da değinen çevirmen, Pamuk'un kendi ülkesinde iyi anlaşamadığını ve önyargılara maruz kaldığını ifade ederken, Türk yazarların genel olarak yurtdışında iyi temsil edilmediğini ileri sürmektedir (2013, s. 118). Freely'nin yazarla uyum içerisinde çalışmasının altında yatan bir diğer etkenin Türk kültürünü iyi tanıyan bir Batılı olarak eseri alımlaması olduğu söylenebilir.

Yazarın *Benim Adım Kırmızı* adlı eserini İtalyancaya çeviren Marta Bertolini de yazarın çeviri sürecine olan katkılarını şu sözlerle açıklamaktadır:

Çevirinin her aşaması onun kontrolünde gerçekleşti. Çok iyi İngilizce bildiği ve kitap daha önce İngilizceye çevrildiği için ne tür problemlerle karşılaşabileceğimizi önceden biliyordu. Sorunlu kelimelerin çevirisi için bize sabırla yol gösterdi, tavsiyelerde bulundu. (. . .) Pamuk bir Türk yazar ama aldığı eğitim, uzun yıllar yurt dışında yaşamış olması, anadilinin dışında birden fazla Avrupa dilini en az Türkçe kadar iyi kullanıyor olması onu sınırların dışında bir insan yapıyor.¹¹

10 http://www.rifatbali.com/tr/genel_yazilar/makaleler/orhan_pamuk_ve_nobel_edebiyat_odulu_uzerine.html erişim tarihi: 11.09.2011

11 http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=ktp&haberno=613 erişim tarihi: 08.11.2015

Buradan, yazarın çeviri süreçlerinde etkin olarak yer aldığı ve gerekli yerlerde yönlendirici olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımıyla Pamuk, çok dilli ve çok kültürlü bir yazar olarak çeviri ürünün erek kültürde kabul görmesini etkileyen normların farkındadır.

4. Türk Kültürünün Temsilinde Elif Şafak Çevirileri

Son olarak ele alınan yazar Elif Şafak, Strazburg'da doğmuş, çocukluğunu ve gençliğini Ankara, Madrid, Amman, Köln, İstanbul, Boston, Michigan ve Arizona'da geçirmiştir. Türkiye'de özellikle 2000'li yıllarda hikâyeleri ve romanlarıyla tanınan bir yazar olmuştur.

Şafak'ın eserleri yaklaşık 30 dile çevrilmiştir. Bu çeviriler dünyada önemli kabul edilen Viking, Penguin, Rizzoli gibi yayinevleri tarafından basılmaktadır. Çevirileri Türk kültürünü temsil bağlamında incelendiğinde, öncelikle yazarın çok kültürlü kimliği göze çarpmaktadır. Bu çok kültürlülüğün izlerine eserlerinin kurgusunda, karakter ve mekân seçimlerinde rastlamak mümkündür. Birden fazla coğrafyada geçen hikâyelerinde farklı milletlerden karakterler ve bu milletlere özgü kültürel motifler yer almaktadır. Şafak'ın farklı kültürleri kucaklayan anlatımı ve kurgusunun, farklı edebiyat dizgelerinde kendisine yer bulmasında etkili olduğu ileri sürülebilir. Bu anlamda Şafak, Türk kültürünü temsil etmenin yanı sıra evrensel değerler taşıyan bir anlatıma sahiptir. Bu durum, erek edebiyat dizgelerinde tercih edilmesinin ve tanınmasının yolunu açmıştır.

Öte yandan, Şafak'ın *Baba ve Piç* romanına konu olan Ermeni meselesine bakışının uluslararası tanınırlığında etkili olduğu söylenebilir. Türkiye'deki genel Ermeni algısından farklı olarak Şafak, Ermenilerin bu coğrafyada olan varlıklarını bir çok kültürlülük unsuru olarak görmüş ve bu insanların ayrılışının bu zenginliği zayıflattığını belirtmiştir.¹² Ancak bu yaklaşımın, Türklüğe hakaret olarak algılanması ve bu nedenle yargılanması dünya basını için ifade özgürlüğü ihlali konusunda malzeme olmuştur. Bu durum, istemli ya da istemsiz olarak yabancı kültürlerde tanınırlığına katkıda bulunmuştur. Batının zihinindeki doğu imgesi içinde ifade özgürlüğünün kısıtlanması, insan hakları ihlalleri gibi demokrasi sorunlarının yer aldığı düşünüldüğünde, bir Türk kadın yazarın böyle bir gerekçeyle yargılanması üzerine yapılan haberler erek kitledeki beklentiyi karşılamaktadır.

Arzu Akbatur, bu konuyu çevirmen Müge Gürsoy Sökmen'in görüşleri üzerinden ele almaktadır. Sökmen, Türkçeden İngilizceye çevirilerin sayıca azlığının sebebi olarak bir kitabın satışında belirleyici olan erek edebiyat piyasasına hâkim normları işaret etmektedir (2010, s. 3). Başka bir deyişle, burada mevcut önyargılar ve beklentiler doğrultusunda eserlerde işlenmesi istenilen konular çevirilerin kendine yer bulmasında etkili olmaktadır.

Çeviri süreci açısından diğer iki yazardan farklı olarak Şafak, bazı eserlerini İngilizce olarak kaleme almış sonrasında eserlerin Türkçe çevirileri yapılmıştır. Yazarın çok dilli ve çok kültürlü kimliği erek dildeki hâkimiyetini beraberinde getirmiş ve bu sayede yabancı bir dilde edebi bir ürün yaratabilmiştir. Bununla birlikte, Türkçeye çeviri sürecinde de bir aktör olarak yer alan Şafak, yeniden yazan kişi konumunda çevrilen eserini anadilinde tekrar yazmıştır. Yiğit Us tarafından çevrilen *Aşk* romanının çevirisini şöyle açıklamaktadır:

12 <http://www.elifsafak.us/roportajlar.asp?islem=roportaj&id=133> erişim tarihi: 02.10.2015

Baştan şunu söylemek lazım; evet bu çevrilmiş bir kitap ama çeviri bir kitap değil. Bu da aslında çok yapılan bir şey değil, Türkiye’de de dünya edebiyatında da çok fazla örneği yok. O anlamda ben Yiğit’e müteşekkirim. Çünkü kendi çevirisi bittikten sonra onu bana teslim etti ve ben resmen yoğura yoğura bambaşka bir şey çıkardım ortaya. Bu anlamda da benim bunu yapmama izin verdi.¹³

Buradan da anlaşılacağı üzere Şafak, çeviriyi bir yeniden yazma süreci olarak değerlendirmekte ve çeviri gerçeklerinin farkında bir yazar olarak gerektiğinde çevirmeniyle birlikte çalışmaktadır. Yazarın farklı dil ve kültürlerle ilişkin bilgisi ve deneyimleri kendi kültürünü yabancı kültürlerde temsil etmesinde önemli bir etkidir.

5. Sonuç

Çevirinin hem metin içi hem de metin dışı bağlamlarda değerlendirilmesi, eylemin içinde gerçekleştirildiği sosyal ortamın bütünsel bir bakışla irdelenmesi gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Son dönemlerde, çeviri sosyolojisi alanındaki çalışmaların yaygınlaşması bu durumu destekler niteliktedir. Söz konusu sosyal çevre içinde yer alan aktörler çeviri sürecinde de etkilidir.

Bu çalışma, çeviri sürecini kuşatan sosyal ve kültürel etkenler göz önüne alınarak, çeviri politikasını şekillendiren normlar, kaynak ve erek edebiyat dizgesini yönlendiren güç unsurları ve çeviri sürecinde yazar ve çevirmenin konumu çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Yazarların artalanları doğrultusunda kendi kültürlerindeki konumları, çeviri sürecine bakış açıları ve bu doğrultudaki çevirmen seçimleri, yabancı kültürlerdeki konumları irdelenmiştir.

Çalışma kapsamında Türk kültürünün çeviri yoluyla yabancı kültürlerde temsili çerçevesinde Yaşar Kemal, Orhan Pamuk ve Elif Şafak’ın eserlerinin çeviri süreçleri ele alınmıştır. Değerlendirme sonunda elde edilen bulgular, üç yazara ait bazı ortak özellikleri ortaya koymuştur. Öne çıkan özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Her üç yazar da farklı kültürlerin içinde yer almış ve bu kültürlerin kendine özgü özelliklerinin farkındadır. Dolayısıyla bu farkındalık, eserlerinin kurgusunda görünür hale gelirken, bu eserlerin çevirilerinin yabancı kültürlerdeki konumunu etkilemiştir.
- Bu yazarların yabancı kültürlerde tanınırlığını etkileyen unsurlardan bir tanesi sergiledikleri ideolojik duruşlarıdır. Kendi kültürleri içinde sahip oldukları muhalif tavırları Batının görmek istediği Doğu imajı düşünülduğünde ilgi çekici hale gelmektedir. İnsana ve topluma evrensel bir bakışla yaklaşan, bu anlamda zaman zaman kendi kültürleri içinde önyargı ve eleştirilerle karşılaşan yazarlar olmaları bu durumu yansıtmaktadır.
- Gerek kendileri gerekse birlikte çalıştıkları çevirmenlerin çeviri eylemine ilişkin farkındalıkları, çevirilerinin yabancı bir kültürde kabul görmesinde etkili olmuştur.

Öte yandan, diğer çeviri alanlarında olduğu gibi, edebiyat çevirisinde de, hangi eserlerin çevirisinin yapılacağı kararının yer aldığı çeviri politikasını yönlendiren normlar ve söz konusu normları belirleyen güç unsurları bulunmaktadır. Bir edebi metnin ya da çevirisinin gerek kaynak gerekse erek edebiyat dizgesinde kabul görmesi ya da görmemesi güç, ideoloji ve kurum gibi bazı yönlendirici unsurların ve aktörlerin etkisi altındadır (Lefevere, s.2). Bu çalışma özelinde, sözü edilen güç unsurları ve aktörler, kaynak metnin yazarının ideolojisi, dil ve kültür profili, çeviri farkındalığı, erek dizgede beklentileri şekillendiren önyargılar, kişi, kurum ve kuruluşlar olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, bir kültürün başka bir kültürde çeviri yoluyla temsili söz konusu olduğunda ele alınan etkenleri içeren bir bakış sergilemek gereklidir.

Kaynakça

- Akbatur, A. (2010). *Writing/Translating In/To English: The Ambivalent Case of Elif Şafak*. Doktora Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Chesterman, A. (2006). Questions in the Sociology of Translation. In J. F. Duarte, A. Rosa, & T. Seruya (Eds.), *Translation Studies at the Interface of Disciplines* (pp. 9-24). John Benjamins Publishing Company.
- Chesterman, A. (2007). Bridge Concepts in Translation Sociology. In M. Wolf, & A. Fukari (Eds.), *Constructing a Sociology of Translation* (pp. 171-183). John Benjamins Publishing Company.
- Esen-Eruz, S. (2001). *Akademik Çeviri Eğitimi: Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi*. İstanbul: Multilingual.
- Freely, M. (2013). Misreading Orhan Pamuk. In E. Allen, & S. Bernofsky (Eds.), *In Translation: Translators on Their Work* (pp. 117-126). Columbia University Press.
- Göçer, A. (2012). Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine. *Türk Dili Dergisi*(759), s. 50-57.
- Göhring, H. (1998). Interkulturelle Kommunikation. In M.-S. Hornby, H. Höhnh, & P. Kussmaul (Eds.), *Handbuch Translation* (pp. 112-114). Tübingen: Stauffenburg.
- Heilbron, J., & Sapiro, G. (2007). Outline for a Sociology of Translation. Current Issues and Future Prospects. In M. Wolf, & A. Fukari (Eds.). John Benjamins Publishing Company.
- Hermans, T. (1996). Norms and the Determination of Translation. A Theoretical Framework. In R. Alvarez, & M. C.-A. Vidal (Eds.), *Translation Power Subversion* (pp. 25-51). Multilingual Matters.
- Kaplan, M. (2003). *Kültür ve Dil* (Onaltıncı b.). Dergah Yayınları.
- Karadağ, A. B. (2004). 'Kültür' ve 'İdeoloji' Kavramlarına Çeviribilim Bağlamında Farklı Bir Yaklaşım. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*(14), 93-105.
- Lefevere, A. (1992). *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*. New York: Routledge.
- Munday, J. (2001). *Introducing Translation Studies*. London: Routledge.
- Pamuk, O. (2013). *Kara Ktup*. İstanbul: YKY.
- Said, E. (1977). *Orientalism*. London: Penguin.
- Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Toury, G. (2008). Çeviri Normlarının Doğası ve Çevirideki Rolü. M. Rifat içinde, *Çeviri Seçkisi II: Çeviri(bilim) Nedir?* (A. Eker, Çev., s. 149-153). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Uygur, N. (2013). *Kültür Kuramı* (4 b.). İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Venuti, L. (1992). Introduction. L. Venuti (Dü.) içinde, *Rethinking Translation: Discourse, Subjectivity, Ideology* (s. 2-17). London: Routledge.
- Vermeer, H. J. (1996). *A Skopos Theory of Translation (Some Arguments for and against)*. Heidelberg: Text con Text.
- Wolf, M. (2007). The Sociology of Translation and Its 'Activist Turn'. In M. Wolf, & A. Fukari (Eds.), *Constructing a Sociology of Translation* (pp. 1-36). John Benjamins Publishing Company.